

## ДЕРЖАВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ: ОКРЕМІ НАПРЯМИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Петрова Н. О.

### ВСТУП

Євроінтеграційні процеси в Україні, що полягають у виконанні міжнародних зобов'язань держави щодо гармонізації вітчизняного законодавства з європейськими правилами та положеннями, особливо активізувалися з підписанням Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у 2014 році (далі – Угода про асоціацію)<sup>1</sup>, а також з отриманням Україною статусу кандидата на членство до Європейського Союзу (далі – ЄС) у 2022 році<sup>2</sup>. Особливої актуалізації зближення політик ЄС та України, а також законодавства у аграрній сфері відбувається задля забезпечення стійкого успішного розвитку, конкурентоспроможності галузі сільського господарства, виробників сільськогосподарської продукції, збереження та розвитку сільських територій, забезпечення продовольчої безпеки на засадах сталого розвитку. Адже в умовах незалежності держави продовольча безпека є основою її існування та функціонування<sup>3</sup>.

Відповідно до статей 403–406 розділу 17 Угоди про асоціацію, що присвячені сільському господарству та розвитку сільських територій, передбачено співробітництво між Україною та ЄС у сфері наближення законодавства, що передбачає такі сфери як, зокрема, розвиток сільських територій; заохочення сучасного та сталого сільськогосподарського

---

<sup>1</sup> Угода про асоціацію ([https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011#n2470](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n2470)). Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#n2>

<sup>2</sup> European Council meeting (23 and 24 June 2022) – Conclusions. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/57442/2022-06-2324-euco-conclusions-en.pdf>

<sup>3</sup> Natalia O. Petrova, Valentyna V. Nezhevelo, Alyona M. Klochko, Ksenia V. Blyumska-Danko and Ruslana I. Cramar. Features and Problematic Aspects of Food Safety in the Integration of Ukraine into the EU. *Journal of Engineering and Applied Sciences*. Year:2017 Volume: 12. Issue: 18. P. 4787. URL: <http://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/5228/1/Features%20and%20Problematic%20Aspects%20.pdf>

виробництва, з урахуванням необхідності захисту навколишнього середовища і тварин, поширення застосування методів органічного виробництва й використання біотехнологій, *inter alia* шляхом впровадження найкращих практик у цих сферах; покращення конкурентоспроможності сільськогосподарської галузі та ефективності і прозорості ринків, а також умов для інвестування; поширення знань шляхом проведення навчальних та інформаційних заходів; сприяння інноваціям шляхом проведення досліджень та просування системи дорадництва до сільськогосподарських виробників та ін.<sup>4</sup> Важливе значення для реалізації євроінтеграційних положень міжнародних договорів, виконання міжнародних зобов'язань в аграрній сфері, реалізації встановлених планів та стратегій необхідна цілеспрямована, систематична, комплексна діяльність державних органів влади. Так, питанням державно-правового регулювання аграрної сфери присвячували свої дослідження вчені: Гафурова О.В., Дегтярьова С.В., Єрмоленко В.М., Корнієнко Г.С., Корчинський І.О., Кульчій І.М., Курило В.І., Курман Т.В., Кваша С.М., Статівка А.М. та ін. Разом з тим, у зв'язку з появою нових викликів, особливими сучасними умовами та євроінтеграційними перспективами, доцільно приділити увагу дослідженню та удосконаленню державно-правового регулювання аграрної сфери, його окремих напрямів задля досягнення євроінтеграційних правових орієнтирів, що і являється метою нашого дослідження.

Так, державно-правове регулювання сільського господарства розглядається як самостійний інститут аграрного права<sup>5</sup>, являє собою сукупність економіко-правових заходів із цілеспрямованого впливу держави на аграрні правовідносини. Державно-правовому регулюванню надається велике значення, сутність якого полягає у «прийнятті нормативно-правових актів, створенні, організації діяльності та визначенні компетенції системи державних органів у галузі сільського господарства»<sup>6</sup>. Дегтярьова С.В. акцентує увагу на необхідності державного регулювання у сільськогосподарській сфері, яке є необхідним складником сучасного механізму управління агропромисловим комплексом, являється актуальним в умовах євроінтеграційних

---

<sup>4</sup> Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011#n2469](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n2469): додаток XXXVIII до цієї Угоди [https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/ugoda-pro-asociaciyu/38\\_Annex.pdf](https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/ugoda-pro-asociaciyu/38_Annex.pdf)

<sup>5</sup> Аграрне право : підручник / В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін.; за ред. А. М. Статівки. Вид. 2-ге, змін. Харків : Право, 2021. С. 8.

<sup>6</sup> Там само.

процесів<sup>7</sup>. Тому надзвичайно важливо постійно досліджувати та вдосконалювати рівень державно-правового регулювання в аграрній сфері з метою приведення організаційно-правових євроінтеграційних процесів у відповідність до стандартів Європейського Союзу.

Аграрна сфера є новим поняттям, яке Корчинський І. О. з економічної точки зору, порівнюючи поняття «аграрний сектор», «агропромислове виробництво», «агропромисловий комплекс» та ін., охарактеризовує, як найбільш широке за економічним змістом, організаційно складне і суспільно вагоме, що розширює межі аграрного сектора економіки за рахунок долучення до нього соціальної сфери та інфраструктури сільської місцевості, що забезпечує соціальні умови і відтворення людського капіталу для потреб сільськогосподарського виробництва і розвитку сільських територій<sup>8</sup>. Курило В.І., розглядаючи співвідношення понять «аграрна сфера» та «аграрний сектор економіки» вважає, що дані поняття співвідносяться як ціле й часткове, оскільки за змістовим навантаженням поняття «сфера» є ширшим за поняття «сектор». Поняття «аграрна сфера» є всеохоплюючим для сільської місцевості та включає усі процеси людської життєдіяльності у сільській місцевості: як аграрно-виробничу, так і соціальну в усій широті її прояву<sup>9</sup>. Використання поняття «аграрна сфера» пов'язана з посиленням фокусування в дослідницьких науково-практичних розробках на сталому розвитку сільськогосподарського виробництва. Курман Т.В. пропонує розуміти сталий розвиток сільськогосподарського виробництва як стабільний процес прогресивних цілеспрямованих змін на основі досягнень науки і техніки в агросфері при веденні сільськогосподарського виробництва в напрямі, який забезпечує успішне її функціонування в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь людей<sup>10</sup>. Таким чином, за умови розвитку сільського господарства на засадах сталості, агросфера як система, що поєднує виробничу, соціальну і екологічну

---

<sup>7</sup> Дегтярьова С.В. До характеристики сутності та змісту державного регулювання в агропромисловій сфері. *Юридичний бюлетень*. Випуск 11. Ч. 1. 2019. С. 161.

<sup>8</sup> Корчинський І.О. Аграрна сфера: суспільно-економічний та організаційно-технологічний конструкт з позицій архітектоники. *Економічний вісник*. 2018, № 1. С. 79. URL: [https://ev.nmu.org.ua/docs/2018/1/EV20181\\_074-081.pdf](https://ev.nmu.org.ua/docs/2018/1/EV20181_074-081.pdf)

<sup>9</sup> Курило В.І. Про зміст та співвідношення деяких аграрних дефініцій. *Економіка АПК*. 2014. № 2. С. 91. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/E\\_apk\\_2014\\_2\\_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2014_2_14).

<sup>10</sup> Курман Т.В. Поняття та ознаки сталого розвитку сільськогосподарського виробництва як аграрно-правової категорії. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2016. Вип. 243. С. 78. URL: <http://surl.li/iqzsh>

складову, забезпечить можливість задовольнити зростаючі потреби у продовольстві у поєднанні зі збереженням і примноженням агро-ресурсного потенціалу, а отже сприятиме досягненню стратегічних цілей державної аграрної політики України<sup>11</sup>.

Глобальна ідея сталого розвитку передбачає досягнення збалансованого розвитку економічної, екологічної та соціальної сфер життєдіяльності людства, за якого забезпечуються потреби нинішнього покоління, не завдаючи шкоди можливостям майбутніх поколінь задовольняти власні потреби<sup>12</sup>.

Тобто, державно-правовим регулюванням аграрної сфери в сучасних умовах є комплекс євроінтеграційних, організаційно-правових, управлінських, економіко-правових, соціально спрямованих та еколого-орієнтованих заходів, що базуються на засадах сталого розвитку й спрямовані на досягнення конкурентоспроможності галузі сільського господарства, сільськогосподарської продукції, сільських територій, гарантування зайнятості сільського населення, підвищення рівня якості життя людей без шкоди для майбутніх поколінь та організовуються та реалізуються державою. Поряд з цим, важливим є досягнення результативності державно-правового регулювання аграрної сфери. Мірилом такої результативності є досягнення встановлених цілей та вирішення економічних, соціальних, екологічних та правових проблем в аграрній сфері.

### **1. Організаційно-правове вдосконалення державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції: інноваційні напрями державно-правового регулювання у світлі євроінтеграції**

Визначальним фактором актуалізації дослідження правового регулювання аграрної сфери є досягнення Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, які були визначені в Указі Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019, що є орієнтирами для розроблення проєктів прогнозних і програмних документів, проєктів нормативно-правових актів. Цілі сталого розвитку орієнтують, зокрема, на: подолання бідності; подолання голоду; досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства; забезпечення здорового способу життя та сприяння

---

<sup>11</sup> Курман Т. В. Агросфера як основа сталого розвитку сільськогосподарського виробництва *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Право.* 2014. Вип. 197(2). С. 53. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau\\_prav\\_2014\\_197\(2\)](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_prav_2014_197(2))

<sup>12</sup> Аграрне право : підручник / В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін. ; за ред. А. М. Стагівки. Вид. 2-ге, змін. Харків : Право, 2021. С. 390.

благополуччю для всіх у будь-якому віці; забезпечення доступу до водних ресурсів, санітарії, а також до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх; сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх; створення стійкої інфраструктури, сприяння інноваціям; забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів; забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва; вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками; збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку; захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття; сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях; зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках глобального партнерства в інтересах сталого розвитку тощо<sup>13</sup>. Досягнення визначених цілей, безумовно, є важливим ціннісною базовою метою задля «забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України»<sup>14</sup>.

Саме аграрна сфера є одним з осередків прогресивних змін та полем реалізації й досягнення стратегічно встановлених Цілей сталого розвитку через визначення системних, комплексних, узгоджених заходів державно-правового регулювання в перспективних напрямках. Варто звернути увагу на один з важливих напрямів державно-правового регулювання – це організаційно-правове удосконалення державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції, що є одним із засобів досягнення цілей сталого розвитку. Разом з тим, слід врахувати останні важливі тенденції та шляхи для реалізації цілей сталого розвитку, в тому числі й під час надання державної підтримки агровиробникам.

Курман Т.В. обґрунтовано вбачає наступні напрями подолання проблем реалізації цілей сталого розвитку агросфери: по-перше, потреба в аналізі й суттєвому доопрацюванні аграрного законодавства з метою запровадження норм, спрямованих на забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва, його екологізації, сталого

---

<sup>13</sup> Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

<sup>14</sup> Там само.

сільського розвитку, сталого земле- та природокористування в агросфері тощо. По-друге: модернізація державної аграрної політики (розробка єдиного стратегічного документу – Концепції сталого розвитку агросфери на період до 2030 року) тощо. Третім напрямом вчена вказує на необхідність інноватизації, цифровізації і діджиталізації відносин в агросфері<sup>15</sup>. Слід зазначити, що даний напрям важливий не тільки у сфері виробництва сільськогосподарської продукції, а й для державно-правового регулювання аграрної сфери загалом.

Панасенко Н.Л. вказує на важливу роль діджиталізації в підвищенні ефективності управління в аграрній сфері на всіх рівнях: державному, регіональному, галузевому, місцевому та на рівні підприємств. Вчена дає визначення діджиталізації в управлінні як цифрову обробку даних в поєднанні з розвинутим інструментарієм підтримки прийняття управлінських рішень<sup>16</sup>. Дійсно, діджиталізація в державному управлінні аграрної сфери є системним процесом, за допомогою якого здійснюється швидке перетворення інформації в цифровий, електронний формат з подальшим спрощенням її опрацювання та обміну.

В аграрній сфері активно застосовують інструменти діджиталізації, зокрема, в реформуванні Держгеокадастру, управлінні земельними ресурсами (моніторинг земельних відносин, сфера земельних торгів, розбудова національної інфраструктури геопросторових даних<sup>17,18,19</sup>), а також в інших напрямках аграрної сфери – створення Державного аграрного реєстру та інших реєстрів, зокрема, реєстру аграрних розписок, у сфері органічного виробництва – реєстр операторів, реєстр органів сертифікації, реєстр органічного насіння і садивного матеріалу

---

<sup>15</sup> Курман Т.В. Аграрне право і законодавство України: синергетичні засади й перспективи розвитку в умовах глобальних загроз. Аграрне та земельне право України: сучасна парадигма і перспективи розвитку : колективна монографія / за ред. д.ю.н., проф. А. П. Гетьмана та д.ю.н., проф. Т. В. Курман. Харків : Юрайт, 2022. С. 30.

<sup>16</sup> Панасенко Н. Л. Діджиталізація в аграрній сфері та тенденції її розвитку. Електронне наукове видання. *Науковий вісник Міжнародної асоціації науковців. Серія: економіка, управління, безпека, технології*, 1(3). 2022. URL: <https://doi.org/10.56197/2786-5827/2022-1-3-5>

<sup>17</sup> Земельний кодекс України : Закон України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>

<sup>18</sup> Про публічний моніторинг земельних відносин : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 травня 2023 р. № 474. Порядок здійснення публічного моніторингу земельних відносин та моніторингу ринку земель у його складі. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2023-%D0%BF#Text>

<sup>19</sup> Про національну інфраструктуру геопросторових даних : Закон України 13 квітня 2020 року № 554-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/554-20#Text>

та інших електронних баз<sup>20,21,22</sup>. Діджиталізація є ефективним та швидким інструментом прийняття управлінських рішень від державного рівня – до рівня виробника сільськогосподарської продукції, являється необхідним засобом реалізації завдань Міністерства аграрної політики та продовольства України, Міністерства цифрової трансформації України<sup>23,24</sup>.

Інноваційним інструментом, проявом діджиталізації в аграрній сфері, платформою для надання державної підтримки виробникам сільськогосподарської продукції, як було зазначено, є Державний аграрний реєстр. Відповідно до п. 2.27 ст. 2 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України», Державний аграрний реєстр є державною автоматизованою інформаційною системою збирання, обліку, накопичення, оброблення та надання інформації про виробників сільськогосподарської продукції та сільськогосподарську діяльність, яку вони здійснюють<sup>25</sup>. Держателем та адміністратором Державного аграрного реєстру, власником та володільцем інформації є Міністерство аграрної політики та продовольства України<sup>26</sup>, розробка та

---

<sup>20</sup> Про функціонування Державного аграрного реєстру : Постанова Кабінету Міністрів України від 02 червня 2021 року № 573. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2021-%D0%BF#Text>

<sup>21</sup> Про затвердження Порядку ведення Реєстру аграрних розписок: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.2013 № 665. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/665-2013-%D0%BF#Text>

<sup>22</sup> Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру операторів, що здійснюють виробництво продукції відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, Державного реєстру органів сертифікації у сфері органічного виробництва та обігу органічної продукції, Державного реєстру органічного насіння і садивного матеріалу: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 лютого 2020 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2020-%D0%BF#Text>

<sup>23</sup> Деякі питання діяльності центральних органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2021 р. № 124. Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-2021-%D0%BF#n11>

<sup>24</sup> Питання Міністерства цифрової трансформації : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856. Положення про Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#n12>

<sup>25</sup> Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24 червня 2004 року № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>

<sup>26</sup> Порядок ведення та адміністрування Державного аграрного реєстру: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 2 червня 2021 р. № 573. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2021-%D0%BF#n12>

впровадження якого відбулося завдяки технічній та фінансовій допомозі ЄС<sup>27</sup>. Здійснивши електронну реєстрацію в даній автоматизованій електронній системі за допомогою інтегрованої системи електронної ідентифікації, виробник сільськогосподарської продукції завдяки Державному аграрному реєстру, має можливість отримати доступ до інформації про актуальні програми державної підтримки (доступні, потенційно доступні, інші програми підтримки, в тому числі гранти), які відразу відображаються в особистому електронному кабінеті та подати онлайн заявку на їх отримання, оминувши можливі складні та довготривалі бюрократичні процедури. В даний реєстр можна завантажити чи внести дані про виробника сільськогосподарської продукції, частина інформації (земельні ділянки, дані з єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, аграрні розписки та ін..) після реєстрації автоматично підвантажується та відображається в особистому електронному кабінеті. Державний аграрний реєстр є електронною платформою доступною для усіх виробників сільськогосподарської продукції, в тому числі й для фізичних осіб, що не мають статусу суб'єкта підприємницької діяльності, зокрема, що займаються веденням особистого селянського господарства, що цілком вбачається вірним, адже відповідно до п. 2.26. ст. 2 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України», виробниками сільськогосподарської продукції є сільськогосподарські товаровиробники, фізичні особи (у тому числі домогосподарства, фізичні особи, які здійснюють діяльність, пов'язану з веденням особистого селянського господарства, самозайняті особи у сфері сільського господарства), які займаються сільськогосподарською діяльністю<sup>28</sup>.

Таким чином, інноваційний підхід в адмініструванні державної підтримки виробникам сільськогосподарської продукції зі застосуванням діджиталізації надало свої позитивні результати. Відповідно до інформації, розміщеної на електронному порталі Державного аграрного реєстру на початок 2023 року, «упродовж 5,5 місяців функціонування Державного аграрного реєстру, в системі зареєструвалося понад 95 000 аграріїв. Найбільша кількість – 75% зареєстрованих – є селянами-

---

<sup>27</sup> За сприяння ЄС Україна запустила Державний аграрний реєстр, онлайн платформу для підтримки фермерів. Представництво Європейського Союзу в Україні. URL: <http://surl.li/iktox>

<sup>28</sup> Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 червня 2004 року № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>

одноосібниками, у той час як 25% – це ФОПи та юридичні особи»<sup>29</sup>. Разом з тим, вважаємо, що законодавство щодо надання державної підтримки в аграрній сфері повинно бути удосконаленим, з урахуванням євроінтеграційних тенденцій, що насамперед пов'язано з необхідністю надавати комплексну, відкриту та всеохоплюючу інформацію громадськості про державну підтримку виробникам сільськогосподарської продукції задля максимально ефективного використання державних ресурсів, які надаються в якості державної підтримки, в тому числі й підтримки, що надходить у вигляді міжнародних грантів, міжнародної гуманітарної допомоги, міжнародної фінансової допомоги.

Дотримання принципу публічності та прозорості при наданні інформації щодо використання державних ресурсів, в тому числі і в якості державної підтримки виробникам сільськогосподарської продукції є важливим імплементаційним кроком міжнародного законодавства ЄС у вітчизняне. Важливим є дотримання положень п. 2(1).1 ст. 2(1) Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України», відповідно до яких встановлюються принципи державної підтримки сільського господарства України: прозорість та публічність, прогнозованість та послідовність, справедливість та ефективність, цільове спрямування державної підтримки<sup>30</sup>. Адже відкритість, прозорість, підзвітність влади та участь в управлінні громадян стають основою для належного врядування, а технології забезпечують доступність та простоту цих процесів<sup>31</sup>.

Принцип прозорості зобов'язує публічну адміністрацію таким чином організувати своє функціонування, щоб процеси та належне інформаційне забезпечення були доступними приватним особам для ознайомлення. Це може досягатися шляхом інформування суб'єктами публічної адміністрації населення через засоби масової інформації, офіційні веб-сайти, інформаційні стенди тощо про поточні справи, заплановані заходи та прийняті рішення. Прозорість діяльності суб'єктів публічної адміністрації має сприяти підвищенню її ефективності,

---

<sup>29</sup> Державний аграрний реєстр. Новини. Понад 95 тис. агровиробників уже зареєструвалися у Державному аграрному реєстрі. URL: <https://www.dar.gov.ua/news-list/ponad-95-tis-agrovirobnikiv-uzhe-zareiestruvalisya-u-derzhavnomu-agrarnomu-reiestri>

<sup>30</sup> Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24 червня 2004 року № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>

<sup>31</sup> Інструменти е-демократії у містах України. Інформаційно-аналітичний довідник / А. Ємельянова, М. Довбенко, П. Завадська, Д. Хуткий, С. Лобойко, М. Наход ; за ред. С. Лобойка, М. Находа, Д. Хуткого. К., 2017. С. 3.

оскільки вона надає учасникам відповідних відносин можливість краще оцінити контекст рішень, які приймаються, що призводить до підвищення рівня їх передбачуваності<sup>32</sup>.

Запара С.І., Роговенко О.В., у своєму дослідженні стосовно шляхів та напрямків удосконалення публічного адміністрування надання державної допомоги суб'єктам господарювання органами місцевого самоврядування за рахунок місцевих ресурсів, звертають увагу, що оприлюднення повної, достовірної та об'єктивної інформації щодо державної допомоги органами місцевого самоврядування, виконуючи інформаційну функцію, прозорість прийняття рішень, відкритість напрямків та форм витрачання ресурсів стане запорукою ефективного публічного адміністрування місцевих ресурсів, сприятиме підвищенню довіри громадян, суспільства в цілому<sup>33</sup>.

Тому, необхідно передбачити в Законі України «Про державну підтримку сільського господарства України» та в Порядку ведення та адміністрування Державного аграрного реєстру положення щодо необхідності розміщення в Державному аграрному реєстрі інформації, що стосується обсягу наданої державної підтримки, стосовно суб'єктів державної підтримки (зокрема, надавачів та отримувачів такої підтримки: найменування, організаційно-правові форми, обсяги надання по кожному суб'єкту-отримувачу, вид діяльності, вид підтримки, правова підстава надання державної підтримки, цільове її використання тощо) задля попередження корупційних проявів, безконтрольного, нецільового використання та витрачання державних ресурсів, нерівномірного їх розподілу. Такі доповнення до законодавства, що спрямовані на дотримання принципів публічності та прозорості забезпечуть довіру суспільства до державних інституцій, що надають державну підтримку, підвищать ефективність державно-правового регулювання в аграрній сфері.

Прикладом удосконалення правового регулювання у сфері державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції може стати законодавство у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання. Відповідно до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» (далі – Закон України № 1555-VII), державна допомога суб'єктам господарювання – підтримка у будь-якій формі суб'єктів

---

<sup>32</sup> Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право : навчальний посібник / за заг. ред. Р.С. Мельника. К.: Ваіте, 2014. С. 84.

<sup>33</sup> Запара С.І., Роговенко О.В. Публічне адміністрування надання державної допомоги суб'єктам господарювання органами місцевого самоврядування. *Наукові записки. Серія: Право. Scientific notes. Series: Law.* Випуск 8. Спецвипуск. 2020. URL: [https://www.cuspu.edu.ua/images/nauk\\_zapiski/pravo/8\\_spec\\_2020/187-192.pdf](https://www.cuspu.edu.ua/images/nauk_zapiski/pravo/8_spec_2020/187-192.pdf) С. 190.

господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності<sup>34</sup>. Така державна допомога підлягає моніторингу та контролю, фіксується в реєстрі державної допомоги<sup>35</sup> суб'єктам господарювання, складається та ведеться Уповноваженим органом, яким є Антимонопольний комітет України, за результатами проведення моніторингу державної допомоги та на підставі інформації про чинну державну допомогу, яка подається надавачами такої допомоги.

Натомість, слід зазначити, що наразі, відповідно до ч. 2 ст. 3 Закону України № 1555-VII, дія даного Закону не поширюється на підтримку, зокрема, у сфері сільськогосподарського виробництва та рибальства<sup>36</sup>. Це означає, що державна підтримка вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції наразі врегульовується іншими нормативно-правовими актами, а, отже, не є об'єктом моніторингу та контролю відповідно до законодавства про державну допомогу суб'єктам господарювання. «Таке виключення сільського господарства зі сфери правового регулювання державної допомоги суб'єктам господарювання обумовлено тим, що до України не застосовуються правила Спільної сільськогосподарської політики ЄС»<sup>37</sup> поки Україна не набула членства ЄС.

Натомість, відповідно до ст. 31 Закону Польщі «Про провадження у справах, що стосуються державної допомоги» від 30 квітня 2004 року<sup>38</sup>, моніторинг державної допомоги включає збір, обробку та передачу інформації щодо наданої державної допомоги, зокрема її видів, форм та обсягів, а також дотримання державного обмеження сукупного обсягу допомоги *de minimis* у сільському господарстві та рибному господарстві.

---

<sup>34</sup> Про державну допомогу суб'єктам господарювання: Закон України від 1 липня 2014 року № 1555-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text>

<sup>35</sup> Державна допомога. Реєстр. <https://pdd.amc.gov.ua/portal/registry/registryofstateaid/list>

<sup>36</sup> Про державну допомогу суб'єктам господарювання: Закон України від 1 липня 2014 року № 1555-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text>

<sup>37</sup> Петрова Н.О. Адміністративно-правові засади моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання в Україні : дис. ... доктора філософії : 081 – «Право». Суми, 2021. С. 50.

<sup>38</sup> Про провадження у справах, що стосуються державної допомоги. Закон Республіки Польща від 30 квітня 2004 р. № 123. Журнал Законів 2004 р. ст. 1291. (Польською мовою). URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/postepowanie-w-sprawach-dotyczacych-pomocy-publicznej-17099047>

Так, відповідно до ст. 31 Закону Польщі «Про провадження у справах, що стосуються державної допомоги» від 30 квітня 2004 органом, який здійснює моніторинг за державною допомогою, є Президент Офісу конкуренції та захисту споживачів, а у сфері державної допомоги у сільському господарстві та рибному господарстві – міністр, відповідальний за сільське господарство<sup>39</sup>. Як бачимо, правове регулювання моніторингу державної допомоги охоплює і сільське господарство, хоча і з певними лімітами на максимальний обсяг державної допомоги. Окрім того, моніторинг державної допомоги у сільському господарстві здійснюється шляхом співпраці з Міністерством сільського господарства та розвитку сільських територій Польщі.

В ЄС державна підтримка виробників сільськогосподарської продукції врегульована Розділом III Договору про функціонування Європейського Союзу (далі – ДФЄС) (ст. 38–44), яким передбачено державно-правове регулювання в рамках Спільної сільськогосподарської політики ЄС (Common Agricultural Policy – CAP). Деяка державна допомога виробників сільськогосподарської продукції потребує схвалення Європейською Комісією, а також існують такі положення, відповідно до яких державна допомога не потребує такого схвалення. Але вся державна допомога підлягає фіксації та прозорого надання й інформування про неї. Так, відповідно до ст. 42 ДФЄС, положення розділу, що стосуються правил конкуренції, застосовуються до виробництва та торгівлі сільськогосподарською продукцією лише в межах, визначених Європейським Парламентом і Радою<sup>40</sup>, тобто існує можливість надавати державну підтримку в межах окремих державних, регіональних програм, із врахуванням загальних спільних цілей сільськогосподарської політики країн-членів ЄС, що передбачені спільною сільськогосподарською політикою ЄС, але з дотриманням правил єдиного європейського законодавства<sup>41</sup>.

Слід звернути увагу на Аналітичний звіт Європейської Комісії щодо відповідності законодавству Європейського Союзу та висновок стосовно

---

<sup>39</sup> Про провадження у справах, що стосуються державної допомоги. Закон Республіки Польща від 30 квітня 2004 р. № 123. Журнал Законів 2004 р. ст. 1291. (Польською мовою). URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/postepowanie-w-sprawach-dotyczacych-pomocy-publicznej-17099047>

<sup>40</sup> Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union 2012/C 326/01. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

<sup>41</sup> Петрова Н.О., Нежевело В.В. Особливості державно-правового регулювання допомоги суб'єктам господарювання за рахунок державних та місцевих ресурсів у сучасних умовах в Україні та ЄС: порівняльний аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 5. 2023. С. 421.

заявки України на членство в Європейському Союзі від 01 лютого 2023 року<sup>42</sup>, що показує стан відповідності вітчизняного законодавства до *acquis* ЄС, визначає його перспективні напрями удосконалення, а також робиться висновок про необхідність продовження діяльності в напрямку приведення законодавчої бази в аграрній сфері у відповідність з певними частинами *acquis* ЄС. В даному документі, серед різних розділів, розділ 5 охоплює такі блоки як: сільське господарство та розвиток сільських територій; продовольчу безпеку, ветеринарну та фітосанітарну політику; рибальство; регіональну політику та узгодження структурних інструментів; фінансово-бюджетне забезпечення.

У звіті вказується, що відповідно до законодавства, повноваження у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій переважно покладені на Міністерство аграрної політики та продовольства України. Разом з тим, зазначається, що ще належить призначити департамент або орган, що відокремлений від головного органу влади, і який буде відповідальний за управління та контроль державних витрат на сільське господарство. Таким чином, можемо дійти до висновку, що для спільної сільськогосподарської політики ЄС, до якої Україна долучиться після вступу до ЄС, важливим є розроблення законодавства у сфері контролю та моніторингу за державною підтримкою виробників сільськогосподарської продукції, яка надається із державних ресурсів (кошти, гранти, кредити, субсидії тощо), законодавчий фундамент яких вже потрібно закладати. Важливим також є створення адміністративних структур, що необхідні для Спільної сільськогосподарської політики, створення ключових елементів управління та контролю за коштами ЄС – інтегрованої системи адміністрування та контролю (Integrated Administration and Control System (IACS))<sup>43</sup>, що є основним блоком управління платіжною системою. Держави-члени ЄС несуть відповідальність за адміністрування та контроль виплат фермерам у своїй країні відповідно до принципу, відомого як «спільне управління». Країни ЄС використовують відповідну технологію під час застосування IACS з метою

---

<sup>42</sup> Analytical Report following the Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. Brussels, 1.2.2023. URL: [https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-02/SWD\\_2023\\_30\\_Ukraine.pdf](https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-02/SWD_2023_30_Ukraine.pdf)

<sup>43</sup> Analytical Report following the Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. Brussels, 1.2.2023. URL: [https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-02/SWD\\_2023\\_30\\_Ukraine.pdf](https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-02/SWD_2023_30_Ukraine.pdf)

зменшення адміністративного тягаря та забезпечення результативного та ефективного контролю<sup>44</sup>.

Отже, враховуючи, необхідність приведення вітчизняного законодавства в аграрній сфері у відповідність із законодавством ЄС, зокрема, що стосується державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції, важливим є фокусування уваги на удосконаленні правового регулювання щодо поліпшення адміністрування державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції, зосередившись на забезпеченні основних принципів її надання, зокрема, прозорості та публічності, використовуючи інноваційні технології управління, цифровізації та діджиталізації відносин в аграрній сфері, не тільки під час виробництва сільськогосподарської продукції, а й, зокрема, в державно-правовому регулюванні.

## **2. Державно-правове регулювання сільського зеленого туризму як перспективний напрям забезпечення реалізації стратегії сталого розвитку сільських територій**

Однією з пріоритетних на державному та регіональному рівнях є сфера сільського зеленого туризму, що являється частиною сталого розвитку сільських територій, про що зафіксовано в:

– Концепції розвитку сільських територій, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 р. № 995-р, в якій одним з напрямків її виконання є диверсифікація та розвиток сільської економіки, через, зокрема, розвиток туристичної та рекреаційної діяльності у сільській місцевості<sup>45</sup>;

– Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року, що схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р., де вказані пріоритетні види туризму – екологічний (зелений), сільський туризм<sup>46</sup>;

– Розпорядженні Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 489-р, яким затверджено план заходів з реалізації Концепції розвитку сільських територій, відповідно до якого заплановано законодавче врегулювання питання розвитку туристичної та рекреаційної діяльності

---

<sup>44</sup> Agriculture and rural development. Integrated Administration and Control System (IACS). URL: [https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/assurance-and-audit/managing-payments\\_en#aimsofiacs](https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/assurance-and-audit/managing-payments_en#aimsofiacs)

<sup>45</sup> Про схвалення Концепції розвитку сільських територій: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 р. № 995-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80#n8>

<sup>46</sup> Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text>

у сільській місцевості, індикатором оцінки результативності виконання запланованого є залучення сільських домогосподарств до надання послуг у сфері сільського туризму<sup>47</sup>;

– Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, що затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 (Додаток 2 до Стратегії), де вказано на необхідність сприяння розвитку туристичної інфраструктури на сільських територіях, що є завданням за напрямом «Розвиток сільських територій»<sup>48</sup>;

– Розпорядженні Кабінету Міністрів України від 12 травня 2021 р. № 497-р, яким затверджено план заходів на 2021–2023 роки з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки, серед яких вдосконалення правових умов розвитку сільського туризму; підготовка методичних рекомендацій щодо розвитку сільського туризму для юридичних та фізичних осіб, які створюють туристичний продукт та надають послуги із сільського туризму, сприяння їх імплементації шляхом організації навчання представників таких юридичних та фізичних осіб<sup>49</sup>.

Безумовно, важливим стратегічним напрямом буде реалізація Цілей сталого розвитку на період до 2030 року, а також погоджуємося з пропозицією, щодо необхідності розроблення єдиного стратегічного програмного документу – Концепції сталого розвитку агросфери на період до 2030 року<sup>50</sup>. Так, сталий розвиток сільських територій можливий за умов виконання прийнятих нормативних актів, збалансованого росту економіки, розширення несільськогосподарської зайнятості в сільській місцевості, основою якого є зелений туризм, поліпшення умов доступу господарських суб'єктів підприємницької

---

<sup>47</sup> Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку сільських територій: розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 489-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/489-2017-%D1%80#Text>

<sup>48</sup> Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 (Додаток 2 до Стратегії). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#n11>

<sup>49</sup> Деякі питання реалізації у 2021-2023 роках Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 травня 2021 р. № 497-р. (план заходів на 2021–2023 роки з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/497-2021-%D1%80#Text>

<sup>50</sup> Курман Т.В. Аграрне право і законодавство України: синергетичні засади й перспективи розвитку в умовах глобальних загроз. Аграрне та земельне право України: сучасна парадигма і перспективи розвитку : колективна монографія / за ред. д.ю.н., проф. А. П. Гетьмана та д.ю.н., проф. Т. В. Курман. Харків : Юрайт, 2022. С. 30.

діяльності на селі до ринків ресурсів, де головною метою є створення умов для зростання благополуччя населення й формування сприятливого соціального та економічного середовища на селі<sup>51</sup>.

Статівка А.М. зазначає, що розвиток несільськогосподарської діяльності на сільських територіях можливий у різних напрямках, ключове місце серед яких займають: сільський туризм; організація внутрішньогосподарських підсобних виробництв та промислів; агропромислова інтеграція на сільських територіях та ін. Найбільш перспективним напрямком розвитку несільськогосподарської діяльності на сільських територіях сьогодні є сільський туризм<sup>52</sup>.

Звісно, що розвиток сільських територій повинен ґрунтуватися на стратегічних напрямках Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, а також на розширеній Програмі сталого розвитку аграрної сфери до 2030 року, в яку повинні бути передбачені та включені Цілі сталого розвитку сільських територій, а також різні напрями їх досягнення, одним з яких є сільський зелений туризм.

Звичайно, на сьогодні війна зміщує акценти пріоритетності виконання стратегій, найперше очікується зниження інтенсивності реалізації стратегічних планів та завдань, насамперед, пов'язаних з їх фінансуванням, попри розуміння необхідності та важливості розвитку туристичної діяльності у сфері сільського зеленого туризму. Разом з тим, вважаємо, що помірна протекціоністська місцева та загальнодержавна політика надасть змогу зберегти наявний потенціал у сфері сільського зеленого туризму в сучасних умовах та ефективно розвиватися у післявоєнний період<sup>53</sup>.

В межах даного дослідження слід вказати про недоліки проаналізованого вітчизняного законодавства, що полягають у відсутності комплексного та системного врегулювання суспільних відносин у сфері сільського зеленого туризму. Так, наразі законодавство не має

---

<sup>51</sup> Федуняк І. О., Підлужна О. Б. Нормативно-правове забезпечення державної підтримки сталого розвитку сільських територій та туризму. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7318> (дата звернення: 27.06.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.10.48

<sup>52</sup> Статівка А. М. Правове регулювання розвитку несільськогосподарських видів діяльності на сільських територіях. Проблеми правового забезпечення сталого розвитку сільських територій в Україні : монографія / А. П. Гетьман [та ін.] ; ред.: А. П. Гетьман, М. В. Шульга. Харків : Право, 2016. Підрозд. 2.2. С. 116–137.

<sup>53</sup> Петрова Н. О., Стрельник В.В. Окремі напрями удосконалення правового регулювання діяльності особистих селянських господарств у сфері сільського зеленого туризму. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 136.

узгодженого єдиного понятійного апарату, не відображає в повній мірі природу та сутність діяльності у сфері сільського зеленого туризму, як окремої, так і як допоміжної діяльності, в тому числі, для особистих селянських господарств, містить розбіжності у класифікації видів (типів). Так, жоден з проаналізованих нормативно-правових актів не надає визначення сільського зеленого туризму. Більше того, діюче законодавство містить різні види туризму, що ускладнює запровадження єдиного підходу до встановлення механізму правового регулювання та породжує правову невизначеність. Відповідно до ст. 4 Закону України «Про туризм», в залежності від категорій осіб, які здійснюють туристичні подорожі і відрізняються за цілями, об'єктами, що використовуються або відвідуються, окремо виділяються екологічний (зелений) туризм та сільський туризм<sup>54</sup>. В Законі України «Про особисте селянське господарство» № 742-IV від 15 травня 2003 року особистим селянським господарствам надається можливість здійснювати діяльність у сфері сільського зеленого туризму. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про особисте селянське господарство» діяльність особистих селянських господарств є господарською діяльністю, яка проводиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків та надання послуг з використанням майна особистого селянського господарства, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму<sup>55</sup>. Разом з тим, слід зазначити, що в Законі України «Про особисте селянське господарство» визначається не вид туризму, а сфера діяльності, але це ще значніше посилює неузгодженість категоріального апарату та ускладнює приведення до єдності визначення та спеціальні поняття.

Дослідження вчених показують також відмінності в поняттях та визначеннях. Кульчій І.М. визначає сільський туризм як вид туризму, що полягає у відпочинку на сільських територіях із залученням відпочивальників до сільського побуту та задоволення їхніх рекреаційних потреб, який пов'язаний із використанням потенціалу регіону та (або) майна виробників сільськогосподарської продукції<sup>56</sup>.

---

<sup>54</sup> Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 року № 324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>

<sup>55</sup> Про особисте селянське господарство: Закон України від 15 травня 2003 р. № 742-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text>

<sup>56</sup> Кульчій, І. М. Організаційно-правове забезпечення диверсифікації сільських територій за участю сільськогосподарських товаровиробників: монографія / Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків : Юрайт, 2015. С. 132.

Романюк І.А. сільський туризм тлумачить як вид непрямой сільсько-господарської діяльності, спрямованої на надання послуг розміщення, харчування, дозвілля, відпочинку та оздоровлення населення на сільських територіях, без значного антропогенного впливу на природне середовище. Вчений виділяє важливі функції сільського туризму для сільської громади та її членів – власників особистих, фермерських, домашніх господарств: економічна, екологічна, оздоровча<sup>57</sup>.

Статівка А.М., Кульчій І.М., в залежності від туристичного продукту (попередньо розробленого комплексу туристичних послуг) в сільському туризмі виділяють та надають характеристики наступним напрямкам: агротуризм, екологічний або зелений (за умов, якщо він провадиться на сільських територіях), етнотуризм, відпочинковий та інші, відмічаючи сільський туризм, як один з основних напрямів диверсифікації сільських територій<sup>58</sup>. Отже, можемо відмітити наявні як відмінні так, і спільні підходи дослідників до визначень та різновидів туризму в сільській місцевості.

Законодавчими спробами врегулювання суспільних відносин у сфері сільського зеленого туризму були подання до Верховної Ради України проектів Закону «Про сільський екотуризм» № 1311 від 05.07.2002 року; Закону «Про сільський та сільський зелений туризм» № 4299 від 23.10.2003 року; проект Закону «Про сільський та сільський зелений туризм» № 5206 від 05.03.2021 року; проект Закону про внесення змін до Закону України «Про особисте селянське господарство» щодо розвитку сільського зеленого туризму № 2232а від 02.07.2015 року (далі – Проект № 2232а). Проте, наразі зазначені законопроекти мають недоліки та зауваження відповідно до висновків профільних комітетів. Проект Закону № 5206 від 05.03.2021 року надає визначення поняттям: сільський туризм; сільський зелений туризм; екотуризм, при чому два останніх визначаються видами сільського туризму. Серед вказаних лише законопроект № 4299 від 23.10.2003 року прийнятий в першому читанні та прийнятий за основу Проект № 2232а.

Таким чином, як в законодавстві, законопроектах, так і в працях вчених відмічаємо різноманітні варіанти видів та напрямів, форм сільського туризму, які потребують приведення до єдиного спільного

---

<sup>57</sup> Романюк І. А. Системно-структурні дефініції категорій у галузі сільського зеленого туризму: узагальнення та використання. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки.* 2015. Вип. 15(3). С. 30.

<sup>58</sup> Статівка А.М., Кульчій І.М. Правове забезпечення сільського туризму як напрямку диверсифікації сільських територій. Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносин в Україні : кол. мон.: 2018. С. 279–281; 283.

підходу у формуванні понятійно-категоріального апарату під час створення спеціального закону у сфері сільського зеленого туризму, про необхідність розробки та прийняття якого наголошується<sup>59</sup>, що є важливим аспектом удосконалення правового регулювання означеної сфери.

В сільській місцевості поряд із здійсненням сільськогосподарської діяльності виробників сільськогосподарської продукції, заняття сільським зеленим туризмом може бути не тільки ефективним додатковим джерелом отримання доходів, а й забезпечить сталий розвиток сільських територій.

Разом з тим, вчені неодноразово висловлювалися з приводу проблеми забезпечення сталого розвитку сільських територій. Так, О.В. Білінська зазначає, що сталий сільський розвиток є комплексною проблемою, розв'язання якої можливе при синхронному вирішенні таких питань, як забезпечення економічно ефективного розвитку аграрного сектору, розширення несільськогосподарської зайнятості в сільській місцевості, створення наближених до міських умов отримання доходів і суспільних благ, належних умов доступу до ринків матеріальних, фінансових, інформаційних та інших видів ресурсів, покращення екологічної ситуації<sup>60</sup>.

Дійсно, розширення несільськогосподарської діяльності, урізноманітнення видів сільськогосподарської діяльності, направлених на забезпечення сталого розвитку сільських територій надаватимуть виробникам сільськогосподарської продукції додаткової фінансово стійкості, можуть підвищити їх конкурентоспроможність. Таке урізноманітнення видів діяльності називають диверсифікацією. «Диверсифікація сільських територій – це діяльність сільськогосподарських товаровиробників щодо сталого розвитку сільських територій, яка полягає в запровадженні форм з урізноманітнення сільськогосподарської (виробничої) та (або) несільськогосподарської (промислової) діяльності, а також наданню послуг у сфері сільського туризму, які спрямовані на досягнення економічних, соціальних та екологічних цілей»<sup>61</sup>. Адже «впровадження

---

<sup>59</sup> Петрова Н. О., Стрельник В.В. Окремі напрями удосконалення правового регулювання діяльності особистих селянських господарств у сфері сільського зеленого туризму. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 137.

<sup>60</sup> Білінська О.В. Правові питання забезпечення сталого розвитку сільських територій в Україні. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»* № 2 (17) 2014. С. 262. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01/2-256-264.pdf>

<sup>61</sup> Кульчій І. М. Державна аграрна політика України у сфері сталого розвитку сільських територій: правовий аспект. *Проблеми законності*. 2017. Вип. 136. С. 121. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz\\_2017\\_136\\_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2017_136_14).

форм диверсифікації сільськогосподарського виробництва забезпечує економічне зростання та фінансову стабільність»<sup>62</sup>. Отже, сільський зелений туризм є напрямом диверсифікації сільських територій, особливою формою діяльності виробників сільськогосподарської продукції на засадах сталого розвитку, правове регулювання якої потребує удосконалення.

Потреба удосконалення правового регулювання діяльності у сфері сільського зеленого туризму полягає також і у вирішенні питання щодо розмежування підприємницької і непідприємницької діяльності особистих селянських господарств у сфері сільського зеленого туризму.

Відповідно до абз. 3 ст. 1 Закону України «Про особисте селянське господарство», «діяльність, пов'язана з веденням особистого селянського господарства, не відноситься до підприємницької діяльності»<sup>63</sup>. Тобто така діяльність повинна здійснюватися фізичними особами, на земельних ділянках для ведення особистого селянського господарства з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків та надання послуг з використанням майна особистого селянського господарства; особисті селянські господарства підлягають обліку сільськими, селищними, міськими радами за місцем розташування земельної ділянки, а не державній реєстрації як суб'єктів підприємницької діяльності<sup>64</sup>. Тобто, діяльність осіб, що зайняті веденням особистого селянського господарства не підлягає оподаткуванню. Разом з тим, існують різні думки та пропозиції серед дослідників. Про необхідність розмежування підприємницької та непідприємницької діяльності особистих селянських господарств, що повинні бути встановлені на законодавчому рівні на основі чітких критеріїв вказують фундаментальні дослідження О.В. Гафурової<sup>65</sup>.

Туєва О.М. вважає, що «впровадження цієї норми лише погіршить і без того скрутне економічне становище селянина, якому доведеться сплачувати податки як господарюючому суб'єкту, аргументуючи, що це

---

<sup>62</sup> Петрова Н. О. Стратегія диверсифікації сільськогосподарського виробництва, як шлях формування конкурентоспроможності підприємств АПК. *Вісник Сумського національного аграрного ун-ту: науковий журнал. Сер. «Економіка і менеджмент»*. 2009. Вип. 4(35). С. 129–130.

<sup>63</sup> Про особисте селянське господарство: Закон України від 15 травня 2003 р. № 742-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text>

<sup>64</sup> Там само.

<sup>65</sup> Гафурова О.В. Правове регулювання послуг у сфері сільського зеленого туризму (на прикладі особистих селянських господарств). *«Право. Людина. Довкілля» «Law. Human. Environment»*. Vol. 10, No 4, 2019. С. 22.

суперечить вимогам закону, адже метою підприємницької діяльності, яка потребує державної реєстрації є прибуток, а не дохід»<sup>66</sup>.

Черкаська Н.В., Шейкін О.І. роблять висновок, що реєстрація як суб'єкта підприємництва необхідна, якщо кількість місць для одночасного прийому становить десять і більше та (або) сумарний річний дохід від такої діяльності більше річного розміру прожиткового мінімуму у розрахунку на сільського господаря та на кожного члена родини, які постійно проживають з ним<sup>67</sup>.

Отже, як бачимо, на теоретичному рівні відбуваються різновекторні дискусії науковців щодо необхідності закріплення в законодавстві критеріїв розмежування підприємницької та не підприємницької діяльності особистих селянських господарств у сфері сільського зеленого туризму.

Слід зазначити, що зарубіжний досвід вказує на різні підходи до оподаткування та ідентифікації діяльності у сфері сільського зеленого туризму, як підприємницької. У Німеччині, «при наданні до 8 місць для розміщення діяльність селянського господарства вважають підсобною, а більше 8 місць – підприємницькою»<sup>68</sup>. Відповідно до ст. 6 Закону Польщі «Про підприємницьку діяльність», положення цього Закону не поширюються на оренду приміщень, продаж домашніх страв та надання інших послуг, пов'язаних із перебуванням туристів на фермах<sup>69</sup>. Відповідно до п.43 ст. 21 Закону Польщі «Про податок на доходи фізичних осіб», доходи від оренди кімнат для гостей у житлових будинках, розташованих у сільській місцевості на фермі, особам, які проживають на фермі, а також доходи, отримані від проживання цих осіб, звільняються від оплати податку на прибуток, якщо кількість номерів, що здаються в оренду, не перевищує 5<sup>70</sup>. В Угорщині на агротуристичні господарства не розповсюджується дія нормативних актів, що регулюють підприємницьку сферу діяльності. Доходи власників агротуристичних господарств не оподатковують, якщо вони отримані саме від використання житлового будинку для відпочинку туристів і цей будинок розташований у сільській чи

---

<sup>66</sup> Туева О.М. Правові умови забезпечення діяльності у сфері сільського зеленого туризму. *Порівняльно-аналітичне право*. № 3. 2017. С. 104.

<sup>67</sup> Черкаська Н.В., Шейкін О.І. Щодо умов здійснення сільського туризму в Україні. *Форум права*. 2012. № 3. С. 811.

<sup>68</sup> Палюх В.В., Грабар Н.С., Порока С.В. Державне регулювання зеленого туризму в Україні: монографія. Харків: НУЦЗУ, 2021. С. 88.

<sup>69</sup> Ustawa Prawo przedsiębiorców z dnia 6 marca 2018 r. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/prawo-przedsiębiorców-18701388>

<sup>70</sup> Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych z dnia 26 lipca 1991 r. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/podatek-dochodowy-od-osob-fizycznych-16794311>

хутірській місцевості, що не належить до санітарно-курортної зони, а також якщо для туристів пропонується не більше 10 ліжко-місць; річний дохід цієї діяльності не перевищує 10 мінімальних місячних заробітних плат; місце постійного проживання особи – нерухомість, яка використовується<sup>71</sup>.

Таким чином, зарубіжний досвід вказує на те, що діяльність виробника сільськогосподарської продукції, що пов'язана з туристичною, не підлягає оподаткуванню та не належить до підприємницької діяльності за певних встановлених законодавством спеціальних умов, що полягають у конкретизації (лімітуванні) кількості місць (номерів), які здаються для проживання туристів. Важливим також є дотримання умови проживання туристів в тому ж приміщенні, що використовується господарем та дотримання умови харчування домашньою їжею, тобто тією, якою харчуються господарі<sup>72</sup>.

Враховуючи специфіку діяльності що пов'язана із веденням особистого селянського господарства, діяльність у сфері сільського зеленого туризму повинна бути допоміжною, доповнюючою, а не перетворюватися в основний вид діяльності, що має на меті отримання прибутку, інакше – члени особистих селянських господарств повинні реєструватися як суб'єкти підприємницької діяльності. На сьогодні, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 року № 297 Про затвердження Порядку надання послуг з тимчасового розміщення (проживання), фізичні особи – власники або орендарі індивідуальних засобів розміщення надають послуги з тимчасового розміщення (проживання) без державної реєстрації їх як суб'єктів підприємницької діяльності. Тобто такими суб'єктами можуть бути особисті селянські господарства. індивідуальними засобами розміщення є житло, в якому за плату або безоплатно надається обмежена кількість місць (менш як 30). У разі, якщо засоби розміщення загальною кількістю місць 30 або більше, тобто це колективні засоби розміщення (проживання), то такі особи (члени особистого селянського господарства) повинні бути зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності<sup>73</sup>. Слід зазначити, що у разі постійної експлуатації індивідуального засобу розміщення (проживання) в 30 місць існує загроза переростання діяльності

---

<sup>71</sup> Кудла Н. Є. Сільський туризм: основи підприємництва та гостинності [текст]: навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2015. 152 с.

<sup>72</sup> Петрова Н. О., Стрельник В.В. Окремі напрями удосконалення правового регулювання діяльності особистих селянських господарств у сфері сільського зеленого туризму. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 137.

<sup>73</sup> Про затвердження Порядку надання послуг з тимчасового розміщення (проживання) : постанова Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 р. № 297. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/297-2006-%D0%BF#Text>

особистого селянського господарства у сфері сільського зеленого туризму з допоміжної в основну, що суперечить Закону України «Про особисте селянське господарство» та може поставити в нерівні умови з ін.-шими суб'єктами туристичної діяльності, що зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності, доходи від діяльності яких оподатковуються<sup>74</sup>.

Тому, під час створення спеціального закону про сільський зелений туризм слід звернути увагу на зарубіжний досвід правового регулювання діяльності в даній сфері, що дасть можливість на законодавчому рівні розмежувати підприємницьку та непідприємницьку діяльність осіб, які займаються веденням особистого селянського господарства у сфері сільського зеленого туризму. Так, з огляду на зарубіжний досвід, пропонуємо під час формування законодавства, передбачити для осіб, що здійснюють ведення особистого селянського господарства, без реєстрації як суб'єкта підприємницької діяльності, можливість індивідуального засобу розміщення (проживання) до 10 ліжко-місць.

Безумовно, діяльність у сфері сільського зеленого туризму повинна супроводжуватися державною підтримкою, що може проявлятися через різні заходи. Так, одним із таких організаційних заходів є застосування систем дорадництва для надання консультаційних послуг у різних сферах діяльності, надання яких спрямовано на поліпшення добробуту сільського населення та розвиток сільської місцевості. Поняття сільськогосподарської дорадчої діяльності надається в ст. 1 Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» і визначається як сукупність дій та заходів, спрямованих на задоволення потреб особистих селянських та фермерських господарств, господарських товариств, інших сільськогосподарських підприємств усіх форм власності і господарювання, а також сільського населення у підвищенні рівня знань та вдосконаленні практичних навичок прибуткового ведення господарства. Відповідно до ст. 4 Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» серед основних завдань дорадчої діяльності, зазначається сприяння розвитку несільськогосподарського підприємництва в сільській місцевості, у тому числі сільського зеленого туризму, зайнятості сільського населення. Дорадча діяльність може проводитися за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, а також коштів суб'єктів господарювання<sup>75</sup>.

---

<sup>74</sup> Петрова Н. О., Стрельник В.В. Окремі напрями удосконалення правового регулювання діяльності особистих селянських господарств у сфері сільського зеленого туризму. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 137.

<sup>75</sup> Про сільськогосподарську дорадчу діяльність : Закон України від 17 червня 2004 року № 1807-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1807-15#Text>

Дійсно, «вагомим чинником розвитку аграрного сектору економіки вбачається й наявність належного інформаційно-інноваційного забезпечення, підвищення рівня знань й відповідної кваліфікації у аграрних виробників, функціонування доступної бази даних інноваційних продуктів в агросфері України, а також організація ефективної взаємодії між науковими, навчальними закладами, сільськогосподарськими дорадчими службами і сільськогосподарськими товаровиробниками»<sup>76</sup>. До того ж, «розбудова системи сільськогосподарського дорадництва в Україні є невід'ємною складовою євроінтеграційного процесу»<sup>77</sup>, що підтверджується і Угодою про асоціацію<sup>78</sup>.

Слід зазначити, що в Концепції розвитку сільських територій, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 р. № 995-р та в плані заходів з реалізації Концепції розвитку сільських територій передбачено напрями вирішення проблем, на розв'язання яких спрямована Концепція: сприяння інноваціям шляхом просування системи дорадництва до сільськогосподарських виробників<sup>79</sup>; сприяння розвитку інновацій шляхом розширення системи дорадництва у сільському господарстві; надання дорадчих послуг суб'єктам господарювання<sup>80</sup>. Однак, дані стратегічні напрями повинні кореспондуватися зі стратегічними векторами Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року.

Організаційно-правовим заходом державно-правового регулювання сільського зеленого туризму повинно стати удосконалення правового

---

<sup>76</sup> Курман Т.В. Теоретико-правові проблеми реалізації цілей сталого розвитку в агросфері України. Scientific research of the XXI century. Vol. 2: collective monograph / compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California: GS publishing service, 2021. p. 277. DOI: 10.51587/9781-7364-13302-2021-002 С. 277.

<sup>77</sup> Аграрне право : підручник / В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін. ; за ред. А. М. Статівки. Вид. 2-ге, змін. Харків : Право, 2021. С. 19.

<sup>78</sup> Угода про асоціацію ([https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011#n2470](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n2470)). Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#n2>

<sup>79</sup> Про схвалення Концепції розвитку сільських територій: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 р. № 995-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80#n8>

<sup>80</sup> Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку сільських територій: розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 489-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/489-2017-%D1%80#Text>

регулювання державного та місцевого протекціонізму. Даний напрямок важливо розвивати в бік збільшення фінансової підтримки на забезпечення консультаційних заходів та прозорого, цільового їх надання для організації та ведення діяльності у сфері сільського зеленого туризму особистими селянськими господарствами та іншими виробниками сільськогосподарської продукції. Правові підстави, процедура надання державної підтримки у вигляді консультаційних заходів щодо здійснення діяльності у сфері сільського зеленого туризму за рахунок державних та місцевих ресурсів повинні бути передбачені в Законі України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність», організаційно-правові орієнтири надання такої підтримки слід також передбачити в Програмі сталого розвитку аграрної сфери до 2030 року, важливість прийняття якої слушно наголошувалося в науковій спільноті. Інноваційним інструментом надання такого виду державної підтримки може стати державна автоматизована інформаційна система – Державний аграрний реєстр.

Безумовно, сільський зелений туризм потребує державно-правового регулювання в аграрній сфері, адже набуває особливої соціальної значущості для суспільства, особливо у повоєнний час, так як може бути елементом психологічної реабілітації, сприяти покращенню фізичного та емоційного стану, відчуттю захищеності та потрібності суспільству, являється позитивоутворюючим фактором сталого розвитку сільських територій, сприяє популяризації та збереженню української культури, сільського укладу та національних традицій тощо.

## **ВИСНОВКИ**

В умовах наявності зовнішніх загроз та посилення євроінтеграційних процесів, перспектив наближення України до набуття статусу члена ЄС здійснене дослідження доводить необхідність та цінність удосконалення державно-правового регулювання аграрної сфери задля забезпечення продовольчої безпеки, з метою розвитку усіх форм господарювання в аграрній сфері на паритетних засадах, з фокусуванням на реалізації Цілей сталого розвитку з використанням інноваційних інструментів управління, цифровізації і діджиталізації не тільки у сфері виробництва сільськогосподарської продукції, а й під час здійснення державно-правового регулювання аграрної сфери.

Серед важливих напрямів державно-правового регулювання аграрної сфери слід вказати на необхідність організаційно-правового удосконалення державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції: передбачити в Законі України «Про державну підтримку сільського господарства України» та в Порядку ведення та адміністрування Державного аграрного реєстру положення щодо необхідності розміщення в Державному аграрному реєстрі інформації щодо обсягу

наданої державної підтримки, стосовно суб'єктів державної підтримки (зокрема, надавачів та отримувачів такої підтримки: найменування, організаційно-правові форми, обсяги надання по кожному суб'єкту-отримувачу, вид діяльності, вид підтримки, правова підстава надання державної підтримки, цільове її використання тощо) задля попередження корупційних проявів, безконтрольного використання та витрачання державних ресурсів, нерівномірного їх розподілу, що в подальшому слугуватиме базою для моніторингу та контролю за державної підтримкою виробників сільськогосподарської продукції. Такі доповнення до законодавства, що спрямовані на дотримання принципів публічності та прозорості забезпечуть довіру суспільства до державних інституцій, що надають державну підтримку, підвищать ефективність державно-правового регулювання в аграрній сфері в напрямку, що стосується державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції.

Одним з важливих напрямів забезпечення реалізації стратегії сталого розвитку сільських територій є державно-правове регулювання сільського зеленого туризму. Розвиток сільських територій повинен ґрунтуватися на стратегічних напрямках Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, а також на розширеній Програмі сталого розвитку аграрної сфери до 2030 року, про важливість прийняття якої слушно наголошувалося в науковій спільноті, в яку повинні бути передбачені та включені цілі сталого розвитку сільських територій, а також різні напрями їх досягнення, одним з яких є сільський зелений туризм.

З метою усунення розбіжностей між чинними нормативно-правовими актами, що стосуються туристичної діяльності, зокрема, Законами України «Про туризм», «Про особисте селянське господарство» слід упорядкувати понятійно-категоріальний апарат, врахувати специфічні особливості здійснення діяльності у сфері сільського зеленого туризму особистими селянськими господарствами, прийняти спеціальний закон у сфері сільського зеленого туризму.

Організаційно-правовим заходом державно-правового регулювання сільського зеленого туризму повинно стати удосконалення правового регулювання державного та місцевого протекціонізму. За результатами дослідження, пропонуємо передбачити в Законі України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» правові підстави, процедуру надання державної підтримки у вигляді консультаційних заходів щодо здійснення діяльності у сфері сільського зеленого туризму за рахунок державних та місцевих ресурсів, в тому числі із застосуванням інноваційної інформаційної автоматизованої платформи – Державного аграрного реєстру.

## АНОТАЦІЯ

У зв'язку з посиленням євроінтеграційних процесів, сучасними умовами та євроінтеграційними перспективами, особливої актуальності набувають питання удосконалення державно-правового регулювання аграрної сфери, його окремих напрямів на засадах сталого розвитку задля досягнення євроінтеграційних правових орієнтирів. Досліджено шляхи організаційно-правового удосконалення державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції як інноваційні напрями державно-правового регулювання в світлі євроінтеграції. На підставі міжнародного досвіду, з метою забезпечення принципів надання державної підтримки – прозорості та публічності запропоновано під час здійснення форм державно-правового регулювання аграрної сфери використовувати інноваційні технології управління, цифровізації та діджиталізації. Досліджено напрями організаційно-правового удосконалення надання державної підтримки виробникам сільськогосподарської продукції із застосуванням інноваційного інструменту адміністрування державної підтримки – Державного аграрного реєстру.

Досліджено особливості державно-правового регулювання сільського зеленого туризму. З'ясовано, що сфера сільського зеленого туризму потребує удосконалення правового регулювання, як перспективний напрям забезпечення реалізації стратегії сталого розвитку сільських територій. Проаналізовано зарубіжне та вітчизняне законодавство у сфері сільського зеленого туризму та виявлено, що вітчизняне законодавство в досліджуваній сфері вирізняється наявністю значної кількості нормативно-правових актів, які характеризуються відсутністю узгодженого понятійного апарату, не відображається в повній мірі природа та сутність діяльності у сфері сільського зеленого туризму, як допоміжної діяльності виробника сільськогосподарської продукції – особистого селянського господарства, має місце нечіткість розмежування підприємницької і непідприємницької діяльності особистих селянських господарств у сфері сільського зеленого туризму. Запропоновано організаційно-правові шляхи вирішення означених проблем: узгодити плани реалізації Концепцій розвитку сільських територій у сфері сільського зеленого туризму зі стратегічними векторами Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, передбачити в Законі України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» правові підстави, процедуру надання державної підтримки у вигляді консультаційних заходів щодо здійснення діяльності у сфері сільського зеленого туризму за рахунок державних та місцевих ресурсів, в тому числі із застосуванням Державного аграрного реєстру.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Agriculture and rural development. Integrated Administration and Control System (IACS). URL: [https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/assurance-and-audit/managing-payments\\_en#aimsofiacs](https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/assurance-and-audit/managing-payments_en#aimsofiacs)
2. Analytical Report following the Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. Brussels, 1.2.2023. URL: [https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-02/SWD\\_2023\\_30\\_Ukraine.pdf](https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-02/SWD_2023_30_Ukraine.pdf)
3. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union 2012/C 326/01. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>
4. European Council meeting (23 and 24 June 2022) – Conclusions. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/57442/2022-06-2324-euco-conclusions-en.pdf>
5. Natalia O. Petrova, Valentyna V. Nezhevelo, Alyona M. Klochko, Ksenia V. Blyumska-Danko and Ruslana I. Cramar. Features and Problematic Aspects of Food Safety in the Integration of Ukraine into the EU. *Journal of Engineering and Applied Sciences*. Year 2017. Vol. 12. Issue 18. P. 4787–4791. URL: <http://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/5228/1/Features%20and%20Problematic%20Aspects%20.pdf>
6. Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych z dnia 26 lipca 1991 r. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/podatek-dochodowy-od-osob-fizycznych-16794311>
7. Ustawa Prawo przedsiębiorców z dnia 6 marca 2018 r. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/prawo-przedsiębiorcow-18701388>
8. Аграрне право : підручник / В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін.; за ред. А. М. Статівки. Вид. 2-ге, змін. Харків : Право, 2021. 416 с.
9. Білінська О.В. Правові питання забезпечення сталого розвитку сільських територій в Україні. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»* № 2 (17) 2014. С. 256–264. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01/2-256-264.pdf>
10. Гафурова О.В. Правове регулювання послуг у сфері сільського зеленого туризму (на прикладі особистих селянських господарств). *«Право. Людина. Довкілля» «Law. Human. Environment»*. Vol. 10, No 4, 2019. С. 20–28.

11. Дегтярєва С.В. До характеристики сутності та змісту державного регулювання в агропромисловій сфері. *Юридичний бюлетень*. Випуск 11. Ч. 1. 2019. С. 160–166.

12. Державна допомога. Реєстр. <https://pdd.amc.gov.ua/portal/registry/registryofstateaid/list>

13. Державний аграрний реєстр. Новини. Понад 95 тис. агро-виробників уже зареєструвалися у Державному аграрному реєстрі. URL: <https://www.dar.gov.ua/news-list/ponad-95-tis-agrovirobnikiv-uzhezareiestruvalisya-u-derzhavnomu-agrarnomu-reiestri>

14. Деякі питання діяльності центральних органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2021 р. № 124. Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-2021-%D0%BF#n11>

15. Деякі питання реалізації у 2021–2023 роках Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 травня 2021 р. № 497-р. (план заходів на 2021–2023 роки з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/497-2021-%D1%80#Text>

16. За сприяння ЄС Україна запустила Державний аграрний реєстр, онлайн платформу для підтримки фермерів. Представництво Європейського Союзу в Україні. URL: <http://surl.li/iktox>

17. Запара С.І., Роговенко О.В. Публічне адміністрування надання державної допомоги суб'єктам господарювання органами місцевого самоврядування. *Наукові записки. Серія: Право. Scientific notes. Series: Law*. Випуск 8. Спецвипуск. 2020. URL: [https://www.cuspu.edu.ua/images/nauk\\_zapiski/pravo/8\\_spec\\_2020/187-192.pdf](https://www.cuspu.edu.ua/images/nauk_zapiski/pravo/8_spec_2020/187-192.pdf) С 187-192.

18. Земельний кодекс України: Закон України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>

19. Інструменти е-демократії у містах України. Інформаційно-аналітичний довідник. А. Ємельянова, М. Довбенко, П. Завадська, Д. Хуткий, С. Лобойко, М. Наход; За ред. С. Лобойка, М. Находа, Д. Хуткого. К., 2017. 58 с.

20. Корчинський І.О. Аграрна сфера: суспільно-економічний та організаційнотехнологічний конструкт з позицій архітекτονіки. *Економічний вісник*. 2018, № 1. С. 74–81. URL: [https://ev.nmu.org.ua/docs/2018/1/EV20181\\_074-081.pdf](https://ev.nmu.org.ua/docs/2018/1/EV20181_074-081.pdf)

21. Кудла Н. Є. Сільський туризм: основи підприємництва та гостинності [текст]: навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2015. 152 с.

22. Кульчій І. М. Державна аграрна політика України у сфері сталого розвитку сільських територій: правовий аспект. *Проблеми законності*. 2017. Вип. 136. С. 116–125. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz\\_2017\\_136\\_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2017_136_14).

23. Кульчій, І. М. Організаційно-правове забезпечення диверсифікації сільських територій за участю сільськогосподарських товаровиробників : монографія. Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків : Юрайт, 2015. 176 с.

24. Курило В.І. Про зміст та співвідношення деяких аграрних дефініцій. *Економіка АПК*. 2014. № 2. С. 87–92. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/E\\_apk\\_2014\\_2\\_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2014_2_14).

25. Курман Т. В. Агросфера як основа сталого розвитку сільськогосподарського виробництва *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Право*. 2014. Вип. 197(2). С. 48–54. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnuu\\_grav\\_2014\\_197\(2\)\\_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnuu_grav_2014_197(2)_9)

26. Курман Т.В. Аграрне право і законодавство України: синергетичні засади й перспективи розвитку в умовах глобальних загроз. Аграрне та земельне право України: сучасна парадигма і перспективи розвитку: колективна монографія / за ред. д.ю.н., проф. А. П. Гетьмана та д.ю.н., проф. Т. В. Курман. Харків : Юрайт, 2022. 576с.

27. Курман Т.В. Поняття та ознаки сталого розвитку сільськогосподарського виробництва як аграрно-правової категорії. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2016. Вип. 243. С. 75–85. URL: <http://surl.li/iiqzh>

28. Курман Т.В. Теоретико-правові проблеми реалізації цілей сталого розвитку в агросфері України. Scientific research of the XXI century. Vol. 2: collective monograph / compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California: GS publishing service, 2021. p. 277. DOI: 10.51587/9781-7364-13302-2021-002. 312 с.

29. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право: навчальний посібник / за заг. ред. Р.С. Мельника. К. : Ваіте, 2014. 376 с.

30. Палюх В.В., Грабар Н.С., Порока С.В. Державне регулювання зеленого туризму в Україні: монографія. Харків : НУЦЗУ, 2021. С. 88.

31. Панасенко Н. Л. Діджиталізація в аграрній сфері та тенденції її розвитку. Електронне наукове видання. *Науковий вісник Міжнародної асоціації науковців. Серія: економіка, управління, безпека, технології*, 1(3). 2022. URL: <https://doi.org/10.56197/2786-5827/2022-1-3-5>

32. Петрова Н. О. Стратегія диверсифікації сільськогосподарського виробництва, як шлях формування конкурентоспроможності підприємств АПК. *Вісник Сумського національного аграрного ун-ту: науковий журнал. Сер. «Економіка і менеджмент»*. 2009. Вип. 4(35). С. 129–130.

33. Петрова Н.О. Адміністративно-правові засади моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання в Україні : дис. ... доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Суми, 2021. 293 с.

34. Петрова Н.О., Нежевело В.В. Особливості державно-правового регулювання допомоги суб'єктам господарювання за рахунок державних та місцевих ресурсів у сучасних умовах в Україні та ЄС: порівняльний аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 5. 2023. С. 420–423.

35. Петрова Н. О., Стрельник В.В. Окремі напрями удосконалення правового регулювання діяльності особистих селянських господарств у сфері сільського зеленого туризму. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 135–139.

36. Питання Міністерства цифрової трансформації: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856. Положення про Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#n12>

37. Порядок ведення та адміністрування Державного аграрного реєстру : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 2 червня 2021 р. № 573. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2021-%D0%BF#n12>

38. Про державну допомогу суб'єктам господарювання : Закон України від 1 липня 2014 року № 1555-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text>

39. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 червня 2004 року № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>

40. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 (Додаток 2 до Стратегії). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#n11>

41. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку сільських територій: розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 489-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/489-2017-%D1%80#Text>

42. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру операторів, що здійснюють виробництво продукції відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, Державного реєстру органів сертифікації у сфері органічного виробництва та обігу органічної продукції, Державного реєстру органічного насіння і садивного матеріалу : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 лютого 2020 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2020-%D0%BF#Text>

43. Про затвердження Порядку ведення Реєстру аграрних розписок : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.2013 № 665. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/665-2013-%D0%BF#Text>

44. Про затвердження Порядку надання послуг з тимчасового розміщення (проживання) : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 р. № 297. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/297-2006-%D0%BF#Text>

45. Про національну інфраструктуру геопросторових даних : Закон України 13 квітня 2020 року № 554-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/554-20#Text>

46. Про особисте селянське господарство : Закон України від 15 травня 2003 р. № 742-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text>

47. Про провадження у справах, що стосуються державної допомоги : Закон Республіки Польща від 30 квітня 2004 р. № 123. Журнал Законів 2004 р. ст 1291. (Польською мовою). URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/postepowanie-w-sprawach-dotyczacych-pomocy-publicznej-17099047>

48. Про публічний моніторинг земельних відносин : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 травня 2023 р. № 474. Порядок здійснення публічного моніторингу земельних відносин та моніторингу ринку земель у його складі. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2023-%D0%BF#Text>

49. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність : Закон України від 17 червня 2004 року № 1807-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1807-15#Text>

50. Про схвалення Концепції розвитку сільських територій : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 р. № 995-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80#n8>

51. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text>

52. Про туризм : Закон України від 15 вересня 1995 року № 324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>

53. Про функціонування Державного аграрного реєстру : Постанова Кабінету Міністрів України від 02 червня 2021 року № 573. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2021-%D0%BF#Text>

54. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

55. Романюк І. А. Системно-структурні дефініції категорій у галузі сільського зеленого туризму: узагальнення та використання. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки*. 2015. Вип. 15(3). С. 29–31.

56. Статівка А. М. Правове регулювання розвитку несільсько-господарських видів діяльності на сільських територіях. Проблеми правового забезпечення сталого розвитку сільських територій в Україні : монографія / А. П. Гетьман [та ін.] ; ред.: А. П. Гетьман, М. В. Шульга. Харків : Право, 2016. Підрозд. 2.2. С. 116–137.

57. Статівка А.М., Кульчій І.М. Правове забезпечення сільського туризму як напряму диверсифікації сільських територій. Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносин в Україні : кол. мон., 2018. С. 279–281; 283.

58. Туєва О.М. Правові умови забезпечення діяльності у сфері сільського зеленого туризму. *Порівняльно-аналітичне право*. № 3. 2017. С. 103–106.

59. Угода про асоціацію ([https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011#n2470](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n2470) ). Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#n2>

60. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011#n2469](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n2469): додаток XXXVIII до цієї Угоди [https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/ugoda-pro-asociaciyu/38\\_Annex.pdf](https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/ugoda-pro-asociaciyu/38_Annex.pdf)

61. Федуняк І. О., Підлужна О. Б. Нормативно-правове забезпечення державної підтримки сталого розвитку сільських територій та туризму. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7318> (дата звернення: 27.06.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.10.48

62. Черкаська Н.В., Шейкін О.І. Щодо умов здійснення сільського туризму в Україні. *Форум права*. 2012. № 3. С. 808–813.

**Information about the author:**  
**Petrova Nataliia Oleksandrivna,**  
PhD (specialty 081 “Law”),

Associate Professor at the Department of International Relations  
of the Law Faculty  
Sumy National Agrarian University  
160, Herasyma Kondratieva str., Sumy, 40000, Ukraine